

**O wieś polską wolną, niezależną, samorządną
Od PSL do NSZZ RI „Solidarność” (1944–1989)**

3

Katarzyna Maniewska

**Narodziny i działalność
rolniczej „Solidarności”
1981–1989**

Ćwiczenia dla ucznia

**O wieś polską wolną, niezależną, samorządną
Od PSL do NSZZ RI „Solidarność” (1944–1989)**

3

Katarzyna Maniewska

**Narodziny i działalność
rolniczej „Solidarności”
1981–1989**

Ćwiczenia dla ucznia

BYDGOSZCZ – GDAŃSK – WARSZAWA 2020

Rozdział w eseju	Polecane zadania z ćwiczeń dla ucznia	Tematyka zadań
1. PZPR i Moskwa przeciwko „Solidarności” rolników	Zadania 1, 5	1. Z historii rolniczych związków zawodowych 5. Kardynał Stefan Wyszyński o prawach polskich rolników
2. W walce o podmiotowość i rejestrację NSZZ RI „Solidarność” (marzec – maj 1981 r.)	Zadania 4, 6–11	4. Symbolika i tradycje niezależnego ruchu chłopskiego 6. Strajk okupacyjny rolników indywidualnych w Bydgoszczy (marzec–kwiecień 1981 r.) 7. Plakat niezależnych organizacji rolniczych 8. Bydgoski marzec 1981 r. 9. Szef MSW o wydarzeniach bydgoskich 1981 r. 10. List rolnika Michała Bartoszcze do wicepremiera Mieczysława F. Rakowskiego 11. Porozumienie bydgoskie (kwiecień 1981 r.)
3. Od rejestracji do delegalizacji. Legalna działalność rolniczej „Solidarności” (maj–grudzień 1981 r.)	Zadania 3, 12, 15–17	3. Dewiza „Żywią i bronią” 12. Rejestracja NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” 15. Statut „Solidarności” Rolników Indywidualnych 16–17. Aparat bezpieczeństwa PRL przeciwko rolniczej „Solidarności”
4. W stanie wojennym (1981–1983)	Zadanie 18	18. Represje wobec członków rolniczej „Solidarności” po 13 grudnia 1981 r.
5. Tajemnica śmierci Piotra Bartoszcze	Zadanie 19	19. Śmierć Piotra Bartoszcze
6. Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników (1982–1984)	Zadania 20–24	20–21. Powstanie i działalność Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników 22. Deklaracja programowa OKOR 23. Analiza SB na temat OKOR 24. Informacja MSW na temat OKOR
7. Przedstawiciele NSZZ RI „Solidarność” w sejmie i senacie po wyborach czerwcowych 1989 roku	Zadania 25–26	25. Przedstawiciele „Solidarności” RI w sejmie i senacie 26. Plakat wyborczy (1989)
Varia	Zadania 2, 13–14	2, 13. Zadania dotyczące chronologii 14. Etapy walki o rejestrację rolniczej „Solidarności” (ikonografia)

SPIS TREŚCI

ZADANIA DLA UCZNIĄ

ZADANIE 1.	5
ZADANIE 2.	7
ZADANIE 3.	8
ZADANIE 4.	10
ZADANIE 5.	12
ZADANIE 6.	14
ZADANIE 7.	16
ZADANIE 8.	17
ZADANIE 9.	18
ZADANIE 10.	19
ZADANIE 11.	21
ZADANIE 12.	23
ZADANIE 13.	24
ZADANIE 14.	25
ZADANIE 15.	28
ZADANIE 16.	30
ZADANIE 17.	32
ZADANIE 18.	34
ZADANIE 19.	35
ZADANIE 20.	38
ZADANIE 21.	39
ZADANIE 22.	41
ZADANIE 23.	43
ZADANIE 24.	44
ZADANIE 25.	46
ZADANIE 26.	47

ZADANIA DLA UCZNIĄ

ZADANIE 1.

Przeczytaj tekst dotyczący historii niezależnych rolniczych związków zawodowych, a następnie wykonaj polecenie.

Mieszkańcy polskiej wsi domagali się prawa do posiadania własnej reprezentacji związkowej już od drugiej połowy lat siedemdziesiątych XX w., czyli na długo zanim powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Mimo podpisania porozumień sierpniowych w 1980 r. i rejestracji „Solidarność” robotniczej władze PRL zdecydowanie odmawiały zgody na rejestrację niezależnych rolniczych związków zawodowych.

Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej nie wyrażał zgody na rejestrację „Solidarność” rolniczej m.in. dlatego, że obawiał się powstania kolejnej po „Solidarność” społeczno-zawodowej reprezentacji wspieranej przez Kościół katolicki. Uważano, że Kościół popiera niezależny ruch związkowy rolników, bo „chce mieć własną partię na wsi”. Zagorzałymi przeciwnikami powstania struktur związkowych na wsi byli towarzysze z Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego z jej sekretarzem generalnym Leonidem Breżniewem na czele. Podczas spotkania przywódców państw Układu Warszawskiego I sekretarz KC PZPR Stanisław Kania, zgodnie z wolą Kremla, zobowiązał się do tego, że nie dopuści do rejestracji rolniczego związku zawodowego.

Powstanie odrębnego i jednolitego związku reprezentującego interesy polskiej wsi popierało kierownictwo NSZZ „Solidarność”, duże było również poparcie społeczne dla tej idei. Jak wynikało z badań Polskiej Akademii Nauk, przeprowadzonych pod koniec 1980 r., ponad 87 proc. z 2,5 tys. respondentów pochodzących ze stu wsi popierało powstanie niezależnych związków zawodowych na wsi.

Ogromnego wsparcia organizacjom rolniczym udzielali duchowni i hierarchowie Kościoła katolickiego, a przede wszystkim prymas Polski kard. Stefan Wyszyński, który wielokrotnie publicznie wyrażał swoje poparcie dla idei rejestracji związków zawodowych na wsi. Prymas podkreślał, że prawo do zrzeszania się jest „przyrodzone” i „właściwe każdemu człowiekowi”, a nie, jak twierdzili komuniści – stanowione.

Oprac. Katarzyna Maniewska

Przy nazwach instytucji lub osób wspierających powstanie niezależnych związków rolniczych na wsi postaw znak plus +, a przy odmawiających chłopom prawa do zrzeszania znak minus –.

Duża część polskiego społeczeństwa

KC PZPR

ZADANIA DLA UCZNIĄ

NSZZ „Solidarność”

KPZR

Kościół katolicki

**prymas Polski
kardynał Stefan Wyszyński**

ZADANIE 2.

Na podstawie podręcznika, wiedzy własnej lub innych źródeł uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej, wpisując w puste pola numery od 1 do 5.

- Rejestracja NSZZ RI „Solidarność”
- Wprowadzenie stanu wojennego
- Porozumienia rzeszowsko-ustrzyckie
- Kryzys bydgoski 1981 r.
- Rejestracja NSZZ „Solidarność”

Pierwsza strona „Żywią i Bronią” – czasopisma Chłopskiego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Pierwsza strona Statutu NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, wydanie z 1989 r.

Znaczek emitowany przez pocztę NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego z emblematami „Solidarności” rolniczej.

Historyczny sztandar kosynierów krakowskich, nadany im przez Tadeusza Kościuszkę w marcu 1794 r. Na sztandarze dewiza kosynierów: „Żywią y bronią” (zbiory Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie).

ZADANIE 4.

Obejrzyj uważnie trzy fotografie z manifestacji chłopskiej, która odbyła się w Bydgoszczy w lutym 1981 r., a następnie odpowiedz na pytania.

Uczestnicy manifestacji rolniczej, Bydgoszcz, 8 lutego 1981 r.

1. Jak nazywają się stroje, które zaprezentowali uczestnicy manifestacji?

✿

.....

.....

2. Nazwij narzędzie niesione przez uczestników pochodu i napisz, kto go używał i do czego służyło.

✿

.....

.....

3. Do jakich symboli i wydarzeń historycznych chcieli nawiązać uczestnicy, ubierając się w takie stroje?

✿

.....

.....

ZADANIE 5.

Przeczytaj dwa fragmenty przemówień prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego do polskich rolników. Podkreśl te sformułowania, w których definiuje on, czym jest prawo rolników (jako użytkowników ziemi ojczystej) do zrzeszania się. Napisz w kilku zdaniach, jak rozumiesz sformułowanie: „rolnicy są właścicielami części ziemi ojczystej, za którą odpowiadają społecznie”.

I

Przemówienie prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego do NSZZ „Solidarność” Regionu Wielkopolska, 4 lutego 1981 r.

Prawo do zrzeszania się prawem naturalnym człowieka

[...] To dążenie jest naturalnym prawem człowieka do zrzeszania się. Mówię to już od lat. Człowiek ma tak zwane indywidualne, jak najbardziej osobiste prawo tworzenia zrzeszeń. I tym argumentem posługuje się dzisiaj, gdy idzie o prawo do zrzeszania się w „Solidarności” rolniej. Oprócz prawa wrodzonego, wszczepionego w człowieka, jest też prawo wiążące się z tym, czym dany człowiek się zajmuje, co robi, jakie są jego zadania. [...]

Źródło: Przemówienie prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego do NSZZ „Solidarność” Regionu Wielkopolska, Gniezno, 4 lutego 1981 r. [w:] S. Wyszyński, *Nie rzucim ziemi. Wybór przemówień do rolników 1970–1981*, Warszawa 1984.

II

Przemówienie prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego do rolników indywidualnych, Warszawa, 2 kwietnia 1981 r.

[...]

Trzeba zatem uznać, że mają prawo tworzyć samorządne związki rolników niezależnych, indywidualnych. Przyjmując takie stanowisko, pragnę dodać, że prawo rolników indywidualnych ma jeszcze szerszy zakres. [...] rolnicy są właścicielami części ziemi ojczystej, za którą odpowiadają społecznie. Ziemia bowiem służy nie tylko dla pracownika i dla jego rodziny, ale i dla wyżywienia Narodu. Z uwagi na tak doniosłe zadanie i obowiązki trzeba uznać prawo rolników indywidualnych do stanu posiadania i otoczyć taką opieką społeczeństwa, by mogli te zadania wypełnić. Takie ujęcie problemu wynika z zasad katolickiej nauki społecznej. [...]

Źródło: Przemówienie prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego do „Solidarności” wiejskiej rolników indywidualnych, Warszawa, 2 kwietnia 1981 r. [w:] Stefan Wyszyński, *Nie rzucim ziemi. Wybór z przemówień do rolników 1970–1981*, Warszawa 1984.

Odpowiedź

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 6.

Przeczytaj tekst i obejrzyj ilustracje dotyczące strajku okupacyjnego rolników indywidualnych z regionu bydgoskiego w marcu i kwietniu 1981 r. w wojewódzkiej siedzibie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Bydgoszczy i wypisz najważniejsze postulaty strajkujących.

16 marca 1981 r. w siedzibie Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Bydgoszczy rozpoczął się strajk okupacyjny rolników indywidualnych. Protestowali oni przeciwko nierównemu i niesprawiedliwemu traktowaniu ich przez władze wojewódzkie i uprzywilejowanej pozycji rolników skupionych w Wojewódzkim Związku Kółek i Organizacji Rolniczych. Protest trwał od 16 marca do 17 kwietnia 1981 r. Strajk podjęto także w proteście przeciwko niedotrzymaniu przez władze obietnicy zwołania specjalnej sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej, podczas której miała być rozpatrywana kwestia praw ludności rolniczej i związków chłopskich.

Na czele strajku okupacyjnego stanął znany działacz rolniczy z Inowrocławia i członek kierownictwa NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” – Roman Bartoszcze. On też przewodził Ogólnopolskiemu Komitetowi Strajkowemu NSZZ RI „Solidarność”. Głównym postulatem OKS było uznanie przez rząd PRL związku zawodowego rolników.

Oprac. Katarzyna Maniewska

Strajkujący w siedzibie WK ZSL w Bydgoszczy. Protest trwał od 16 marca do 17 kwietnia 1981 r. (ze zbiorów Jana Rulewskiego).

Jedno z haseł eksponowanych na budynku siedziby WK ZSL w Bydgoszczy okupowanej przez rolników indywidualnych, marzec–kwiecień 1981 r.

Postulaty strajkujących w siedzibie ZSL w Bydgoszczy w marcu–kwietniu 1981 r.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 7.

Poniżej jeden z rysunków rozpowszechnianych przez niezależne organizacje rolnicze. Wyjaśnij jego symboliczne znaczenie, odnosząc się do dwóch głównych elementów: rolnika z plakatem oraz dłoni trzymającej łańcuch. Skrót WZKR oznacza Wojewódzki Zarząd Kółek Rolniczych.

Plakat z napisem: „Solidarność Chłopska to fakt!” (fot. Ludomił Żołnowski, PAP/CAF).

✿

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 8.

Przeczytaj tekst na temat wydarzeń w Bydgoszczy z 19 marca 1981 r., a następnie wykonaj polecenia.

Kryzys bydgoski to określenie wydarzeń zapoczątkowanych wyrzuceniem działaczy NSZZ „Solidarność” i towarzyszących im rolników z budynku Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. Udali się oni tam 19 marca 1981 r., aby na zaproszenie władz wojewódzkich wziąć udział w VI sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej, podczas której zamierzali się upomnieć o prawa mieszkańców wsi i zażądać rejestracji rolniczej „Solidarność”. Nie zdołali jednak zrealizować swych zamierzeń, ponieważ sesję przerwano przed czasem, a ich samych usunięto siłą z budynku. Wywołało to oburzenie w społeczeństwie, a „Solidarność” odebrała postępowanie władz jako atak nie tylko na bydgoskich działaczy, ale również na cały Związek. Kraj stanął na krawędzi strajku generalnego, którego zdołano uniknąć dzięki długim i trudnym negocjacjom. Zakończyły się one 30 marca 1981 r. zawarciem tzw. porozumienia warszawskiego. W jego następstwie doszło do uspokojenia nastrojów społecznych, a groźba wybuchu strajku powszechnego została zażegnana. Zdaniem wielu działaczy związkowych wydarzenia bydgoskie stanowiły przełom w dziejach pierwszej „Solidarność” – po tym kryzysie Związek zaczął tracić impet. Bydgoski marzec stanowił więc punkt zwrotny „karnawału »Solidarność«”.

Źródło: Krzysztof Osiński, Piotr Rybarczyk, *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. 1: *Monografia*, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2013, s. 7–14.

1. Wymień dwie przyczyny kryzysu bydgoskiego.

.....

.....

2. Podaj dwa ważne wydarzenia związane z kryzysem bydgoskim.

.....

.....

3. Napisz, jakie były konsekwencje wydarzeń w Bydgoszczy.

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 9.

Przeczytaj fragmenty informacji ministra spraw wewnętrznych PRL Mirosława Milewskiego o wydarzeniach bydgoskich z 19 marca 1981 r. przedstawiające punkt widzenia władz, a następnie odpowiedz na pytania pod tekstem.

Informacja o wydarzeniach w Bydgoszczy w dniu 19 marca 1981 r.

Tow. minister [Mirosław] Milewski:

Chciałem poinformować, że wczoraj zgodnie z obowiązującymi przepisami, a jednocześnie w obecności wicewojewody, prokuratora wojewódzkiego, przedstawiciela Komitetu Wojewódzkiego [PZPR] z Bydgoszczy siły porządkowe przystąpiły do akcji usuwania stamtąd intruzów, którzy zostali po przerwaniu sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej. Chciałbym dodać, że był tam również obecny lekarz. Całe wydarzenie zostało szczegółowo udokumentowane w obrazie i głosie. Akcja usunięcia z gmachu Urzędu Wojewódzkiego intruzów odbyła się bez pałek, bez użycia gazu, natomiast z uwagi na to, że obecni odmówili dobrowolnego wyjścia, zostali stamtąd wyprowadzeni z sesji [przez] odpowiednio przeszkolonych i zorientowanych funkcjonariuszy; po prostu [członków „Solidarności”] brano pod rękę i wyprowadzano. [...]

Po wyprowadzeniu przewodniczący MKZ z Bydgoszczy [Jan] Rulewski wrócił na salę z okrzykami, że jest bity, w każdym bądź razie zachowywał się oczywiście jak człowiek nienormalny. Przedtem jeszcze zaapelował do funkcjonariuszy, żeby jako synowie robotników, związani z klasą robotniczą, żeby odmówili wykonania rozkazu. Towarzysze uważają, że fakt braku jakiegokolwiek reakcji na to jego płomiennie wystąpienie mógł też wpłynąć na stan jego emocji. W każdym bądź razie kiedy oświadczył, że został pobity, lekarz chciał go zbadać, dokonać obdukcji, on odmówił i wybiegł z sali, na której akcja się odbywała. Akcja zakończona została o godz. 20.25. Uczestniczyło tam również grono radnych, którzy wyprowadzani oczywiście nie byli. [...]

Źródło: *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. 2: *Dokumenty*, red. R. Gajos, K. Osiński, P. Rybarczyk, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2013, s. 173–174.

1. Jak gen. Milewski nazwał osoby zaproszone na sesję wojewódzką, które zostały siłą usunięte przez milicję z sali obrad, bo nie chciały jej opuścić przed omówieniem problemów polskiej wsi i kwestii rejestracji związków chłopskich?

✿

2. Jak gen. Milewski określił zachowanie szefa bydgoskiej „Solidarności” Jana Rulewskiego?

✿

3. Jak oceniasz stosowanie tego typu słownictwa przez wysokiego urzędnika państwowego w odniesieniu do osób, wobec których organa władzy państwowej użyły siły?

✿

.....

ZADANIE 10.

Członek rolniczej „Solidarności” Michał Bartoszcze ze Sławęcina koło Inowrocławia został dotkliwie pobity podczas wydarzeń bydgoskiego marca 1981 r. Przeczytaj uważnie jego list do wicepremiera Mieczysława F. Rakowskiego z czerwca 1981 r. Poniżej wypisz sześć najważniejszych spraw poruszonych przez poszkodowanego rolnika.

**List otwarty Michała Bartoszcze do wicepremiera
Mieczysława F. Rakowskiego z czerwca 1981 r.**

Panie Premierze,

Wybacz, że ja, stary rolnik, zmęczony życiem, pracą i schorowany, częściowo sparaliżowany na skutek pobicia dnia 19 marca 1981 r. (na sali) podczas sesji WRN przez organa Milicji Obywatelskiej, ośmielam się polemizować z mistrzem pióra. Z Twojego exposé wygłoszonego dnia 6 czerwca 1981 r. na konferencji partyjnej w Bydgoszcy wynika, że chcesz zagłuszyć sumienie swoje i ludzi winnych zajściu. Naprawdę trzeba być mistrzem, żeby umieć przedstawić fakty odwrotnie i z poszkodowanych zrobić winnych, a winnych wybielać, a w dodatku przez 2 godziny nie zająknąć się. [...]

Panie Premierze,

Czy nie uważasz, że po raz drugi łamiesz praworządność, przejmując czynności rządu, i orzekasz wyrok, a wydarzenia bydgoskie nazywasz tylko błędem politycznym. Milicja mnie nie znała, ale gdy mnie bito, to stwierdzono, że to on, Bartoszcze. Kto mnie znał i wskazał? [...]

Panie Premierze,

Winisz [Jana] Rulewskiego, że stawał w obronie chłopca. To powiedz, dlaczego wznosicie hasło sojusz robotniczo-chłopski. Winisz go, że zawiadomił piętnastotys[ięczną] załogę, że odbędzie się sesja, w której on będzie brał udział jako ich przedstawiciel, to jest normalne. Ale nie jest normalne, jak ty, przemawiając do przedstawicieli trzydziestopięciotys[ięcznej] rzeszy członków partii, zmieniasz fakty i stawiasz zarzuty, jeżeli wygłodzony robotnik domaga się, żeby nie wywozić żywności za granicę, że domaga się kontroli w magazynach żywnościowych, by artykuły spożywcze nie uległy zepsuciu i nie zmarnowano ich, gdy grozi głód krajowi. [...] Obrażasz się, że „Solidarność” występuje przeciw sojuszom, lecz związek będzie stać zawsze na stanowisku, że jesteśmy krajem niepodległym i możemy być w sojuszu tylko z równym partnerem, [...] każdą ingerencję, czy to prasową, słowną czy jakąkolwiek inną, uważać będziemy za wrogą dla ojczyzny i jej obywateli.

[...] Mówimy otwarcie: nie umiecie prowadzić gospodarki państwowej, odejdźcie, przyjdą inni, młodszy, po studiach i na pewno dadzą sobie radę. My, naród cały im pomożemy.

[...]

Stwierdzasz, że musisz wkładać drugie portki, bo twój fotel to wulkan. To z [powodu] swego wieku ośmielam ci się radzić, wkładaj szybko dużo portek, bo wulkan

ZADANIE 11.

Przeczytaj tekst porozumienia bydgoskiego z 17 kwietnia 1981 r. i wykonaj polecenia.

Porozumienie bydgoskie zawarte dnia 17 kwietnia 1981 roku w Bydgoszczy pomiędzy Komisją działającą w imieniu Rządu Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej, Ogólnopolskim Komitetem Strajkowym Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Bydgoszczy i Ogólnopolskim Komitetem Założycielskim NSZZ RI „Solidarność” przy udziale przedstawicieli Krajowej Komisji Porozumiewawczej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”

Ogólnopolski Komitet Strajkowy i Ogólnopolski Komitet Założycielski NSZZ RI „Solidarność” przyjęły do wiadomości oświadczenie Rządu PRL z dnia 10 kwietnia 1981 roku.

W nawiązaniu do oświadczenia Rządu PRL strony uzgodniły, co następuje:

1. Rząd zwróci się do Sejmu PRL o stworzenie podstaw prawnych dla zarejestrowania NSZZ RI „Solidarność”, tak aby Związek był zarejestrowany do dnia 10 maja 1981 r. – zgodnie z postulatem OKS i OKZ – na takich samych zasadach i w takim samym trybie, jakie dotyczą rejestracji pracowniczych związków zawodowych.

2. Do czasu zarejestrowania Związek będzie rozwijać bez jakichkolwiek przeszkód działalność związkową w ramach porządku prawnego PRL, w ramach Statutu Związku i w oparciu o deklaracje OKZ NSZZ RI „Solidarność” z dnia 12 kwietnia 1981 r., a legalność tych działań nie będzie kwestionowana. Władze państwowe w miarę możliwości udostępnią ogniowom Związku lokale i środki techniczne zgodnie z obowiązującymi przepisami.

3. Rząd zwróci się do sejmiku z wnioskiem o umieszczenie w przygotowanej ustawie o związkach zawodowych przepisów gwarantujących prawo rolników indywidualnych do tworzenia związków zawodowych na zasadach określonych w tej ustawie.

[...]

Strony uznają zgodnie, że z chwilą zawarcia niniejszego porozumienia ustały przyczyny, które legły u podstaw protestu rolników w Bydgoszczy i Inowrocławiu oraz w innych rejonach kraju. Akcje protestacyjne zostaną zakończone z dniem 17 kwietnia 1981 r.

[...]

Strony są głęboko przekonane, iż zawarte porozumienie służyć będzie stabilizacji społecznej i zgodzie narodowej oraz przyczyni się wydatnie do rozwoju rolnictwa i produkcji żywności w kraju.

Źródło: Porozumienie między komisją rządową a Ogólnopolskim Komitetem Strajkowym NSZZ RI „Solidarność” w Bydgoszczy i Ogólnopolskim Komitetem Założycielskim NSZZ RI „Solidarność”, Bydgoszcz, 17 kwietnia 1981 r. [w:] *Kryzys bydgoski 1981. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. 2: *Dokumenty*, red. R. Gajos, K. Osiński, P. Rybarczyk, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2013, s. 882–884 (pominięto przypisy).

ZADANIA DLA UCZNIĄ

1. Rozszyfruj lub utwórz skrót.

a. OKZ NSZZ RI „Solidarność”

.....
.....
.....
.....
.....

b. OKS NSZZ RI „Solidarność”

.....
.....
.....
.....
.....

c. Krajowa Komisja Porozumiewawcza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”

.....
.....
.....
.....
.....

2. Podaj trzy najważniejsze postanowienia zawarte w porozumieniu bydgoskim z kwietnia 1981 r. Każdy punkt uzasadnij.

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

ZADANIE 12.

Obejrzyj uważnie zdjęcie wykonane 12 maja 1981 r. przed Sądem Wojewódzkim w Warszawie oraz pierwszą stronę czasopisma „Solidarność”, wydanego przez Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, z 13 maja 1981 r. Odpowiedz na pytania pod ilustracjami.

Jan Kułaj niesiony przez Władysława Grzybowskiego i Wiesława Kęcika (niewidoczny na zdjęciu), po rejestracji NSZZ RI „Solidarność” przez Sąd Wojewódzki w Warszawie, 12 maja 1981 r. (fot. Lech Ścibor-Rylski, zbiory Ośrodka KARTA/IPA, przekazał Józef Lebenbaum).

Pierwsza strona organu prasowego MKZ NSZZ „Solidarność” w Gdańsku z 13 maja 1981 r.

1. Jakie istotne wydarzenie historyczne zostało upamiętnione na zdjęciu i pierwszej stronie jednego z czasopism NSZZ „Solidarność”?

✿

.....

2. Jak to wydarzenie zostało przyjęte przez osoby ujęte na obu fotografiach?

✿

.....

ZADANIE 13.

Na podstawie podręcznika, wiedzy własnej i innych dostępnych źródeł dopasuj daty do wydarzeń historycznych.

22 lipca 1983 r.

19 marca 1981 r.

13 grudnia 1981 r.

12 maja 1981 r.

22 lipca 1989 r.

31 sierpnia 1980 r.

10 listopada 1980 r.

1. podpisanie porozumień sierpniowych w Gdańsku

✿

2. rejestracja NSZZ „Solidarność”

✿

3. rejestracja NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”

✿

4. wprowadzenie stanu wojennego

✿

5. kryzys bydgoski

✿

6. zniesienie stanu wojennego

✿

ZADANIE 14.

Do czterech fotografii ukazujących kolejne etapy walki związków rolniczych o rejestrację dopasuj odpowiednie opisy spośród zamieszczonych pod zdjęciami.

1.

AIPN By.

2.

AIPN By.

3

Fot. Gerard Lewandowski.

4.

Fot. Ludomił Żołnowski, PAP/CAF.

Opisy zdjęć:

A. Strajk okupacyjny niezależnych organizacji rolniczych w siedzibie Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Bydgoszczy. Na drugim planie transparenty, napisy i plakaty eksponowane na budynku, 16 marca – 17 kwietnia 1981 r.

Foto nr

B. Protesty społeczne i manifestacja ludności w Bydgoszczy po wydarzeniach bydgoskich, 20 marca 1981 r.

Foto nr

C. Siłowe wyprowadzenie członków opozycji antykomunistycznej podczas obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy, 19 marca 1981 r.

Foto nr

D. Po podpisaniu porozumienia bydgoskiego uścisk dłoni wymieniają minister Stanisław Ciosek i Roman Bartoszcze, Bydgoszcz, 17 kwietnia 1981 r.

Foto nr

ZADANIE 15.

Przeczytaj uważnie fragmenty statutu NSZZ RI „S” zarejestrowanego w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie 12 maja 1981 r., a następnie uzupełnij tabelkę.

**Statut NSZZ RI „Solidarność”
zarejestrowany 12 maja 1981 r. w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie**

Rozdział I. Nazwa, charakter, teren działania i siedziba związku.

§ 1

Tworzy się organizację zawodową pod nazwą Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych „Solidarność”, zwaną dalej Związkiem. Związek, działający w ramach konstytucyjnego ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, dąży do prawnego zagwarantowania trwałych perspektyw rozwojowych dla indywidualnej gospodarki rolnej – podstawy polskiego rolnictwa w socjalistycznym ustroju społeczno-gospodarczym Polski.

Związek rozwija działalność na rzecz ochrony godności, praw i interesów zawodowych rolników indywidualnych oraz realizacji ich potrzeb ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych.

§ 2

Związek jest samorządny i niezależny od organów administracji państwowej, organizacji politycznych oraz organizacji społecznych i gospodarczych działających na wsi.

§ 3

Terenem działania Związku jest obszar Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 4

Siedzibą władz naczelnych jest Warszawa.

Rozdział II. Cele i formy działania

[...]

§ 5

Celem związku jest ochrona godności zawodowej, praw i interesów indywidualnych rolników oraz ich rodzin [...]

§ 6

1) Związek działa stosownie do obowiązujących ustaw, odnośnych konwencji międzynarodowych ratyfikowanych przez PRL [...]

Rozdział IV. Ustrój i władze Związku

1. W ramach Związku tworzy się:

1) koła wiejskie,

2) organizacje gminne [...],

3) organizacje wojewódzkie lub organizacje regionalne obejmujące obszar kilku województw. [...]

§ 19

1. Władzami naczelnymi Związku są:

1) Krajowy Zjazd Delegatów,

2) Rada Krajowa i jej Prezydium,

3) Krajowa Komisja Rewizyjna.

[...]

Wydano nakładem „Rola”
Biuro Rzecznika Prasowego OKZ NSZZ RI „Solidarność”, Warszawa [...]

Źródło: Statut NSZZ RI „Solidarność”, zarejestrowany 12 maja 1981 r. w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie, Biblioteka Kórnicka, 219911, dostęp online.

Pełna nazwa związku	Data rejestracji	Siedziba i teren działania	Cele związku

ZADANIE 16.

Przeczytaj tekst na temat represji stosowanych przez Służbę Bezpieczeństwa PRL wobec członków „Solidarności”, a następnie uzupełnij słowniczek niektórych pojęć używanych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, którego częścią była SB. Do podanych definicji dopasuj pojęcia umieszczone pod tekstem.

Służba Bezpieczeństwa PRL od początku powstania **inwigilowała i rozpracowywała** członków zarówno „Solidarności” robotniczej (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „S”), studenckiej (Niezależne Zrzeszenie Studentów), jak i „Solidarności” rolniczej, mając na celu dezintegrację tych związków. Wykorzystywano przy tym wszelkie dostępne metody i środki: **agenturę**, czyli wszystkie dostępne **osobowe źródła informacji**, zastraszanie, kompromitowanie poprzez rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, stosowano przy tym metody tzw. **techniki operacyjnej** (śledzenie, stosowanie podsłuchu pokojowego i podsłuchu telefonicznego), a także prowadzono **perlustrację korespondencji**. Represje wymierzone w członków „Solidarności” nasiliły się po wprowadzeniu 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego. W wyniku działań operacyjnych SB wielu działaczy zostało **internowanych**, straciło pracę, a także musiało opuścić kraj.

Rozpracowywaniem, inwigilacją i prześladowaniem członków związków rolniczych w poszczególnych województwach zajmowały się specjalne jednostki Służby Bezpieczeństwa (Wydziały III „A”, a następnie Wydział IV SB) w ramach komend wojewódzkich Milicji Obywatelskiej. Podlegały one Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Działania „Solidarności” rolniczej były kontrolowane w skali całego kraju w ramach specjalnych i tajnych spraw prowadzonych przez SB – tzw. **sprawy obiektowej kryptonim** „Solidarność Wiejska”, a związek chłopski – sprawy operacyjnej o kryptonimie „Chłopi”.

INWIGILACJA

ROZPRACOWYWANIE

AGENTURA – OSOBOWE ŹRÓDŁA INFORMACJI

TECHNIKA OPERACYJNA

INTERNOWANIE

PERLUSTRACJA KORESPONDENCJI

KRYPTONIM

SPRAWA OBIEKTOWA

Słowniczek niektórych pojęć stosowanych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych

Pojęcie stosowane w MSW	Definicja pojęcia
	śledzenie i tajne obserwowanie osoby lub grupy
	wszystkie osoby współpracujące z organami bezpieczeństwa PRL
	przymusowe odosobnienie w specjalnym ośrodku bez prawa do opuszczania go bez pozwolenia
	niejawna kontrola korespondencji
	działania podejmowane przez organy bezpieczeństwa PRL będące formą represji, mające na celu rozpoznanie, kontrolę i zneutralizowanie działalności uznawanej za wrogą, w tym działalności opozycyjnej i niepodległościowej
SPRAWA OBIEKTOWA	sprawa operacyjna zakładana przez SB w celu kontroli instytucji, organizacji lub środowiska
	środki techniczne i działania stosowane w pracy operacyjnej SB, np. podsłuchy telefoniczne i podsłuchy zamontowane w pomieszczeniach, a także obserwowanie i śledzenie osób
	nazwa nadawana sprawom operacyjnym prowadzonym przez tajną policję polityczną (np. sprawom obiektowym i sprawom operacyjnego rozpracowania)

Źródło: Tabela opracowana m.in. na podstawie: Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Słowniczek niektórych pojęć używanych w resorcie na stronie: <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/sloownik/>

ZADANIE 17.

Przeczytaj fragment analizy działalności Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych „Solidarność Chłopska” w dawnym województwie bydgoskim, opracowanej przez funkcjonariuszy lokalnej Służby Bezpieczeństwa w lutym 1981 r., i odpowiedz na pytania zamieszczone w tabeli pod tekstem.

Bydgoszcz, dn. 19 lutego 1981 r.
Tajne spec[jalnego] znac[enia]

Analiza i ocena stanu bezpieczeństwa na odcinku środowiska wiejskiego w woj[ewództwie] bydgoskim dot[ycząca] Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych „Solidarność Chłopska”

W ostatnim czasie na terenie woj[ewództwa] bydgoskiego obserwuje się proces ożywienia i aktywizacji środowisk wiejskich w przedmiocie tworzenia nowych nieformalnych struktur samorządowych na wsi, głównie Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych Rolników „Solidarność Chłopska”. Pierwsze organizacyjne koncepcje tworzenia wymienionych struktur związkowych miały miejsce w listopadzie 1980 r. i były inspirowane przez M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[ałożycielski] N[iezależnego] S[amorządnego] Z[wiązku] Z[awodowego] „Solidarność” w Bydgoszczy. Wytypowany został również z MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy stały przedstawiciel ds. „Solidarności Chłopskiej” ob. Mariusz Łabentowicz (członek prezydium MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy). Pierwsze zebranie rolników z terenu woj[ewództwa] bydgoskiego miało miejsce w dniu 12 listopada 1980 r. w siedzibie MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy, w którym uczestniczyli rolnicy z 13 gmin. W trakcie zebrania wybrano 10-osobowe prezydium Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność Chłopska” oraz nakreślono ogólny plan pracy i podjęto m.in. następujące kierunki działania:

- rozkolportowanie wśród rolników projektu statutu „Solidarności Chłopskiej” celem pozyskania jak największej ilości członków i zwolenników;
- przeciwstawienie się dotychczasowej organizacji społeczno-zawodowej rolników w Kółkach Rolniczych;
- podjęcie działań zmierzających do zarejestrowania w sądzie.

Statut „Solidarności Chłopskiej” złożony został w Sądzie [Wojewódzkim w Warszawie] w dniu 19 grudnia 1980 r. i do chwili obecnej nie został zarejestrowany.

„Solidarność Chłopska” w dniu 22 stycznia 1981 r. przeprowadziła na terenie woj[ewództwa] bydgoskiego akcję protestacyjną, urządzając manifestacje ciągnikami i maszynami rolniczymi w miejscowościach Inowrocław, Lubiewo, Dobrcz. Ponadto w tym samym czasie grupy przedstawicieli „Solidarności Chłopskiej” w ilości od 30 do 50 osób przeprowadziły rozmowy z naczelnikami ww. gmin oraz wicewojewodą bydgoskim ob[ywatelem] inż. Romanem Bąkiem.

Podczas trwających spotkań rolnicy poruszali m.in. następujące problemy:

- żądali rejestracji „Solidarności Chłopskiej”,
- stawiali zarzuty, że kolektywizuje się ziemię,

- występowali przeciwko próbom zdobywania przychylności chłopów poprzez dawanie im przywilejów,
 - krytykowali działalność Kółek Rolniczych.
- [...]

Źródło: AIPN By, 069/1361, Analiza i ocena stanu bezpieczeństwa na odcinku środowiska wiejskiego w województwie bydgoskim dotycząca Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych „Solidarność Chłopska”, k. 1-4, 19 lutego 1981 r.

Pytania	Odpowiedzi
1. Kiedy SB zaobserwowała aktywizację mieszkańców wsi związaną z tworzeniem niezależnych organizacji związkowych?	
2. Jak nazywała się najpopularniejsza struktura związkowa na wsi?	
3. Jaka inna organizacja związkowa wspierała powstawanie niezależnych związków chłopskich na podbydgoskiej wsi?	
4. Jakie były pierwsze najważniejsze działania podjęte przez „Solidarność Chłopską”?	
5. Wymień najważniejsze formy działania „Solidarności Chłopskiej”.	
6. Jakie problemy rolników poruszano podczas spotkań z władzami i działaczami „Solidarności Chłopskiej”?	

ZADANIE 18.

Przeczytaj tekst o działaniach podjętych wobec członków rolniczej „Solidarności” po 13 grudnia 1981 r., czyli po wprowadzeniu stanu wojennego, i odpowiedz na pytanie.

W okresie stanu wojennego internowano w sumie 333 członków i sympatyków „Solidarności” rolniczej, w tym 155 działaczy szczebla regionalnego i centralnego; wśród nich były także kobiety. Już w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. zatrzymano większość z 23 osób ze ścisłego kierownictwa, czyli Prezydium OKZ NSZZ RI, w tym jego przewodniczącego Jana Kułaja. Największa liczba internowanych rolników pochodziła z południa i ze wschodu kraju. Spośród zatrzymanych działaczy wiejskich 150 osób należało do grupy wiekowej 41–60 lat i tyle samo do grupy osób młodych, tj. w wieku 26–40 lat. Odsetek osób starszych, powyżej 60. roku życia, był znacznie większy w porównaniu z innymi grupami internowanych. Wśród zatrzymanych znalazło się wielu uczestników wcześniejszych strajków okupacyjnych w Zamościu, Toruniu, Siedlcach, Włocławku, Lublinie, a także w Ustrzykach Dolnych, Rzeszowie, Bydgoszczy, Łochowie i z Rzeszowszczyzny. We wrześniu 1982 r. po dożynkach na Jasnej Górze ponownie internowano kilkunastu działaczy, głównie z „S” chłopskiej. Niektórych członków „Solidarności” RI, tak jak i pracowniczej, internowano kilkakrotnie, np. Wacława Rembosza z Kieleckiego – trzykrotnie.

Niektórzy z internowanych przebywali w ciężkich warunkach, zagrażających ich życiu i zdrowiu, niekiedy w celach pozbawionych podstawowych urządzeń sanitarnych. W wielu ośrodkach obowiązywał więzienny rygor. Przymus emigracyjny i presja psychiczna wywierana przez SB w trakcie całego stanu wojennego, nawet po zakończeniu internowania, były kolejnymi formami represji, mającymi daleko idące konsekwencje dla struktur rolniczych. W efekcie 46 internowanych działaczy związków rolniczych podjęło decyzję o emigracji. Część z nich wróciła do kraju po 1989 r.

Oprac. Katarzyna Maniewska

Jakie formy represji zastosowano wobec członków „Solidarności” rolniczej po 13 grudnia 1981 r.?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 19.

Przeczytaj krótki tekst o dramatycznych losach Piotra Bartoszcze, jednego z działaczy rolniczych z okolic Inowrocławia. Obejrzyj również dwie fotografie z epoki oraz znaczek i kopertę wydane w latach osiemdziesiątych. Odpowiedz na pytania pod ilustracjami.

Wielkim dramatem, nie tylko dla ruchu związkowego na wsi, lecz także dla całej „Solidarności”, była śmierć Piotra Bartoszcze, który zginął 7/8 lutego 1984 r. „w niewyjaśnionych okolicznościach”. Jego ciało zostało odnalezione po kilku dniach w studzienice melioracyjnej w pobliżu domu.

Pogrzeb, w którym uczestniczyły setki osób i członków „Solidarności” z całego kraju, odbył się 12 lutego w Inowrocławiu. Dramatycznej i zagadkowej śmierci Piotra Bartoszcze towarzyszyły fale strajków i manifestacji antyreżimowych w całym kraju. Piotr Bartoszcze osierocił czwórkę dzieci; czwartego najmłodszego synka – Piotrusia, nie zdążył nigdy poznać, chłopiec urodził się bowiem po śmierci ojca. Niestety do dzisiaj nie udało się odnaleźć i osądzić winnych śmierci tego wówczas 33-letniego działacza rolniczej „Solidarności”. Zgodnie z najnowszymi ustaleniami pionu śledczego Instytutu Pamięi Narodowej i opinią, jaką dysponują prokuratorzy IPN, do śmierci przyczyniły się osoby trzecie, co wskazuje na zabójstwo Piotra Bartoszcze. Nie odnaleziono jednakże przesłanek świadczących o kryminalnych okolicznościach zdarzenia i, jak określono, „wielce prawdopodobne jest”, że doszło do niego ze względu „na wcześniejszą działalność opozycyjną Piotra Bartoszcze”.

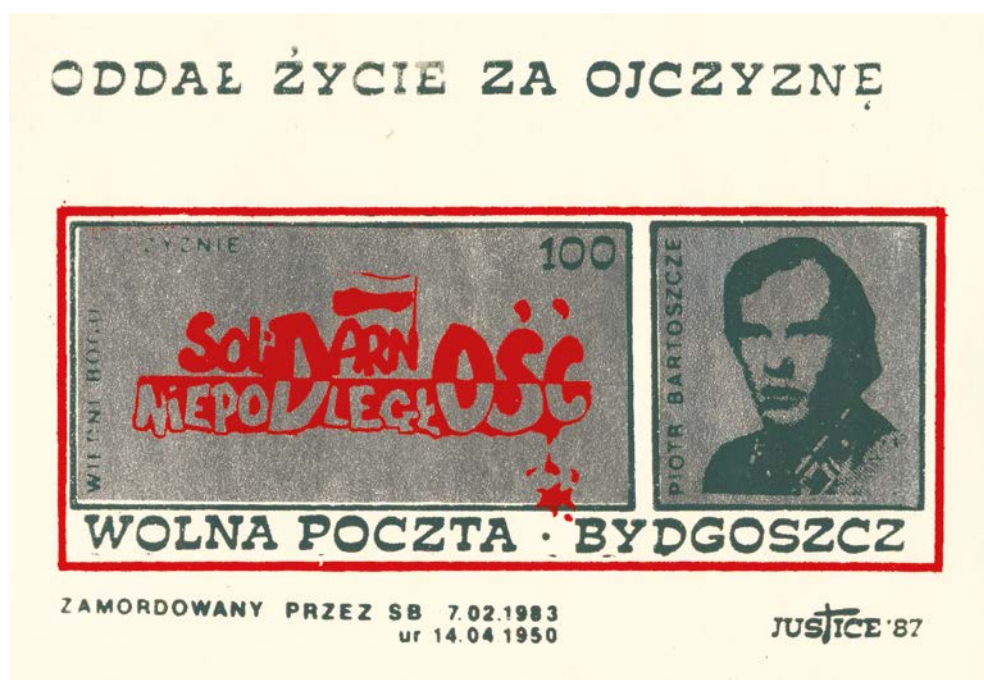
Oprac. Katarzyna Maniewska

Pogrzeb Piotra Bartoszcze, Inowrocław, 12 lutego 1984 r. (ze zbiorów Tadeusza Jakubka).

Uroczystość chrztu Piotrusia Bartoszcze, syna Piotra. Ojcem chrzestnym chłopca był Lech Wałęsa (na zdjęciu trzyma dziecko w beciku), a matką chrzestną została bydgoska działaczka „Solidarności” Krystyna Perejczuk (ze zbiorów Antoniego Tokarczuka).

Okolicznościowa koperta z wizerunkiem Piotra Bartoszcze, wydana i kolportowana przez struktury podziemnej „Solidarności” w Bydgoszczy, 1987 r. (ze zbiorów Jana Monarchy).

Znaczek pocztowy wydany przez NSZZ RI „Solidarność”, 1985 r. (zbiory Ośrodka KARTA)

1. Kogo upamiętniają koperta i znaczek?

*

.....

.....

2. Kiedy zostały wydane?

*

.....

.....

3. Kto był wydawcą obu druków?

*

.....

.....

4. Dlaczego bydgoska „Solidarność” wydała koperty i znaczki z wizerunkiem tej osoby?

*

.....

.....

5. Na okolicznościowej kopercie z wizerunkiem Piotra Bartoszcze (s. 36) wkraść się błąd w jednej z dat. W której?

*

.....

.....

ZADANIE 20.

Przeczytaj tekst dotyczący powstania Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników (OKOR) – największej antykomunistycznej podziemnej organizacji skupiającej członków „Solidarności” rolniczej w okresie stanu wojennego – i wykonaj polecenie znajdujące się pod tekstem.

Stan wojenny i represje, jakie spadły na członków opozycji antykomunistycznej po 13 grudnia 1981 r., a także delegalizacja „Solidarności”, w tym również rolniczej, doprowadziły do powstania struktur podziemnych. Działalność związkową kontynuowano w podziemiu mimo zagrożenia utratą wolności, zdrowia, a czasem nawet życia.

W sierpniu 1982 r. z inicjatywy Józefa Teligi powstał Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników (OKOR). Zainaugurował swoją działalność podczas tajnego spotkania w parafii pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Krakowie-Bieżanowie.

Komitet był największą podziemną grupą skupiającą członków zdelegalizowanej „Solidarności” rolniczej. Jego najważniejszym celem była obrona praw wywalczonych przez NSZZ „Solidarność”, doprowadzenie do zniesienia stanu wojennego, uwolnienie osób internowanych i aresztowanych, odnowa wolnych i niezależnych związków zawodowych, doprowadzenie do rozmów przedstawicieli „Solidarności” z rządem, a także koordynowanie oporu społecznego na polskiej wsi.

W początkowym okresie OKOR funkcjonował w kilkunastu regionach, wkrótce jednak objął swym zasięgiem prawie połowę z wszystkich 49 województw. Organizacja wydawała dwa ogólnopolskie tytuły prasowe: „Solidarność Rolników” i „Żywią i Bronią” oraz kilka pism regionalnych, w których informowano czytelników o bieżących pracach, podejmowanych inicjatywach i założeniach ideowo-programowych.

Ze względu na zasięg i skalę swojej działalności oraz duże wpływy wśród ludności wiejskiej OKOR był rozpracowywany i silnie inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa PRL w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Gryzonie”, a jego członkowie prześladowani i aresztowani.

Oprac. Katarzyna Maniewska

 Uzupełnij informacje w zdaniach.

1. OKOR powstał w roku.
2. Inicjatorem powstania OKOR był
3. Najważniejszym celem działalności OKOR było
-
-
4. OKOR zainaugurował swą działalność
-
5. Komitet był wydawcą dwóch centralnych tytułów prasowych:
- i
6. Służba Bezpieczeństwa inwigilowała i kontrolowała działalność członków OKOR w ramach sprawy

ZADANIE 21.

Zapoznaj się z treścią dwóch dokumentów, których powstanie dzieli 40 lat: przysięgi Armii Krajowej z 1942 r. oraz przysięgi dla osób wstępujących do OKOR z roku 1982. W obu tekstach podkreśl te fragmenty, które brzmią podobnie, a następnie odpowiedz na pytania.

Tekst przysięgi AK ogłoszonej przez gen. Stefana Roweckiego „Grotę”, komendanta Sił Zbrojnych w Kraju

Komendant Sił Zbrojnych w Kraju
dn. 12 grudnia 1942 r., nr 73

W ślad za rozkazem nr 58 ogłaszam tekst przysięgi uchwalony przez Komitet dla spraw Kraju, zatwierdzony przez Naczelnego Wodza w dniu 12 grudnia 1942 r.

W obliczu Boga Wszechmogącego i Najświętszej Maryi Panny, Królowej Korony Polskiej, przysięgam być wierny Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej. Stać nieugięcie na straży Jej honoru, o wyzwolenie z niewoli walczyć ze wszystkich sił, aż do ofiary mego życia. Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i rozkazom Naczelnego Wodza oraz wyznaczonemu przezeń dowódcy Armii Krajowej będę bezwzględnie posłuszny, a tajemnicy niezłomnie dochowam, cokolwiek by mnie spotkać miało. Tak mi dopomóż Bóg.

[Przyjęcie przysięgi:] Przyjmuję Cię w szeregi żołnierzy Armii Polskiej, walczącej z wrogiem w konspiracji o wyzwolenie Ojczyzny. Twym obowiązkiem będzie walczyć z bronią w rękę. Zwycięstwo będzie Twoją nagrodą, zdrada karana jest śmiercią.

Powyższy tekst obowiązuje nowo przyjmowanych żołnierzy w szeregi Sił Zbrojnych w Kraju.

Komendant Sił Zbrojnych w Kraju
(-) Grot

Źródło: https://twitter.com/aan_gov_pl.

Tekst przysięgi dla wstępujących do Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników (OKOR) „Solidarność” z 1982 r.

W obliczu Boga Wszechmocnego i Najświętszej Marii Panny, Królowej Korony Polskiej, kładąc rękę na ten Święty Krzyż, znak Męki i Zbawienia – PRZYSIĘGAM, że wstępując w konspiracyjne szeregi OKOR-u, będę posłuszny jego zarządzeniom, będę dbać o jego honor i powagę, wspierać jego działalność czynnie i materialnie.

PRZYSIĘGAM, że wstępując w szeregi walczących o jego istnienie, o wolność praw ludzkich i obywatelskich mojego Narodu – wierząc, że walka ta toczy się również o wolność i suwerenność mojej Ojczyzny, Rzeczypospolitej Polskiej, stanę bez wahania na każdym powierzonym mi posterunku, by walczyć o Jej honor i wyzwolenie ze wszystkich sił, aż do ofiary z mego życia.

PRZYSIĘGAM, że powierzonych mi tajemnic niezłomnie dochowam, cokolwiek by mię spotkać miało.

Tak mi dopomóż Bóg i niewinna Krwi i Męko Jego Syna!

ZADANIA DLA UCZNIĄ

Przyjęcie przysięgi: Przyjmuję Cię w szeregi związkowych żołnierzy wolności. Twym obowiązkiem będzie walczyć każdą dostępną Ci bronią o wyzwolenie Ojczyzny i istnienie Związku Rolników „Solidarność”. Zwycięstwo będzie Twoją nagrodą. Zdrada może być ukarana śmiercią.

Źródło: AIPN By, 0222/143, Sprawa operacyjnego rozpracowania krypt. „Gryzonie”, t. 8, k. 47.

1. Jakie wnioski można wyciągnąć po analizie treści przysięgi AK i przysięgi dla wstępujących do OKOR?

✿

.....

.....

2. Jak myślisz, dlaczego oba teksty zawierają podobne elementy i sformułowania?

✿

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 22.

Przeczytaj fragment tekstu Deklaracji programowej Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników z 15 sierpnia 1982 r., a następnie wykonaj polecenia.

Do Rolników!!!

Projekt deklaracji programowej Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników

Warszawa, 15 VIII 1982 r.

[...]

OKOR wzywa wszystkich rolników do podjęcia następujących działań:

1. Stosowania wobec władzy biernego oporu, który ma polegać na omijaniu państwowych punktów skupu i dostarczaniu żywności bezpośrednio do odbiorcy, „nie może to być jednak równoważne z windowaniem cen i spekulacją”.

2. Na znak solidarności z akcjami robotników w każdym miesiącu około 13-go nie dostarczać mleka (lub innych produktów) do punktu skupu.

3. Zorganizowania pomocy charytatywnej i pomocy w pracach polowych dla rodzin internowanych i uwięzionych działaczy chłopskich, a także osób szczególnie dotkniętych drakońskimi podwyżkami cen.

4. Poparcia „Solidarności” robotniczej w organizowaniu ruchu oporu [...].

5. Wykorzystać czas, w którym nie jest możliwe normalne funkcjonowanie Związku, do zjednoczenia wsi wokół idei solidarności. Organizowanie spotkań dla pogłębienia znajomości historii Polski i chrześcijańskiej nauki społecznej.

6. Ograniczenia kupowania gazet i oglądania tzw. Dziennika TV, zwłaszcza 13-go i 16-go każdego miesiąca – dni tragedii narodowej.

Imieniem OKOR – Józef Teliga
Sekretarz OKZ NSZZ RI „S”

Źródło: Projekt deklaracji programowej OKOR, 15 VIII 1982 r., „Serwis Informacyjny Regionalnej Komisji Wykonawczej »Solidarność Małopolska«, 30 VIII 1982, nr 23.

ZADANIA DLA UCZNIA

1. Wymień trzy główne cele działania OKOR.

2. Na podstawie dowolnego, ale wiarygodnego źródła wiedzy podaj definicję biernego oporu.

bierny opór -

.....

.....

.....

.....

ZADANIE 23.

Przeczytaj fragment analizy materiałów operacyjnych Służby Bezpieczeństwa na temat Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników opracowaną w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a następnie wykonaj polecenie.

Warszawa, 29 października 1983 r.

W pierwszej połowie 1982 r. powstała nielegalna organizacja o zasięgu krajowym pod nazwą Ogólnopolski Komitet Oporu Robotników „Solidarność”, bazująca na środowisku wszystkich odłamów byłej „Solidarności” na wsi.

W 1982 r. kierownictwo OKOR dążyło do zintegrowania rozbitego byłego ruchu związkowego na wsi, zbudowania struktur nielegalnych oraz opracowania programu działania. W tym okresie w kilku regionach kraju ukazywały się ulotki, biuletyny OKOR o treści antypaństwowej.

[...]

Na podstawie uzyskanych informacji stwierdza się, że:

- działalność OKOR na obecnym etapie jest walką polityczną wymierzoną przeciwko legalnej władzy w Polsce,
- rozważana jest możliwość tworzenia nowych formacji na wypadek konfliktu międzynarodowego [...],
- najpilniejszym zadaniem na obecnym etapie jest propaganda przedwyborcza do sejmu i rad narodowych [...],
- planują stworzyć schemat organizacyjny ich zdaniem najbardziej bezpieczny i operatywny,
- jest to organizacja kadrowa, głęboko zakonspirowana, a jej struktury terenowe mają luźne powiązania z J[ózefem] Teligą,
- istnieją regiony, których struktury rozpoznano: południowo-wschodni (Lublin, Chełm, Zamość), krakowski, toruński i opolski,
- przejawem działalności struktur terenowych jest m.in. okresowe drukowanie i rozpowszechnianie wśród zaufanych ludzi ulotek i biuletynu.

[...]

Opracowano:

Wydz[iał] VIII Dep[artamentu] IV MSW

Źródło: AIPN, 0222/143, t. 8, Sprawa operacyjnego rozpracowania krypt. „Gryzonie”.

1. Wymień trzy główne cele OKOR według Służby Bezpieczeństwa PRL.

ZADANIE 24.

Przeczytaj uważnie fragment informacji na temat Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników z grudnia 1983 r. i odpowiedz na pytania.

Warszawa, dn. 16 XII 1983 r.

Polska Rzeczpospolita Ludowa
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Tajne
Nr Ug-02890/83

Z[astępc]a [członka] Komitetu Centralnego PZPR
Tow[arzysz] gen. broni F[lorian] Siwicki

Z polecenia ministra spraw wewnętrznych gen. broni Cz[esława] Kiszczaka uprzejmie przedkładam informację dot[yczącą] działalności ogólnopolskiej struktury konspiracyjnej pod nazwą Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników.

gen. dyw[izji] Wł[adysław] Ciastoń

Informacja gen. Zenona Płatka dot[yczącą] działalności ogólnopolskiej struktury konspiracyjnej pod nazwą Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników

[...]

W dokumentach programowych sformułowano, że celem powstałej organizacji jest walka z ustrojem socjalistycznym P[olskiej] R[zeczypospolitej] L[udowej] poprzez oddziaływanie ideologiczno-polityczne w organizacjach politycznych, paramilitarnych (przenikanie tajnych struktur do wojska, milicji, S[łużby] B[ezpieczeństwa], więziennictwa) i młodzieżowych, tworzenie grup dywersyjnych i stosowanie terronu.

[...]

OKOR był organizacją kadrową, głęboko zakonspirowaną, o zdecydowanie antypaństwowym charakterze (m.in. w deklaracji programowej mówi się o konkretnych działaniach mających zmierzać do przejęcia władzy; o wspieraniu i inicjowaniu czynnej samoobrony społecznej, takiej jak: strajki robotnicze i manifestacje obronne, o karaniu sprawców i nadgorliwych egzekutorów terronu komunistycznego).

[...]

W wyniku działań operacyjno-śledczych w sprawie na OKOR w dniach 11–12 grudnia 1983 r. zatrzymano łącznie 23 osoby, w tym trzon kierownictwa organizacji. Przeprowadzone przeszukania pozwoliły na zakwestionowanie znacznych ilości nielegalnych wydawnictw. Działania Służby Bezpieczeństwa w bardzo wysokim stopniu utrudniał fakt, że społeczność wiejska, chociaż nie reagowała aktywnie na wezwania OKOR-u do podejmowania działań, to jednak z różnych względów okazywała pomoc kadrowym działaczom tej organizacji. Stwierdzono, że sporo osób spoza organizacji było poinformowanych o jej strukturach, punktach kontaktowych oraz miejscach ukrywania się ścisłego kierownictwa.

Grupa OKOR od dłuższego czasu była operacyjnie kontrolowana. Likwidacja nastąpiła w momencie stwierdzenia, że przechodzą od sfery koncepcji do działań, kładąc szczególny nacisk na przygotowanie się do wyborów do rad narodowych.

[...]

Dyrektor
gen. bryg. Zenon Płatek

Źródło: AIPN, 0222/143, t. 8, Sprawa operacyjnego rozpracowania krypt. „Gryzanie”.

1. Kto i na czyje polecenie przygotował informację o OKOR?

.....
.....
.....

2. Dlaczego komuniści rządzący PRL uważali, że OKOR jest organizacją antypaństwową, choć walczył o prawo polskiej wsi do samostanowienia?

.....
.....
.....

3. Jakie represje zastosowano wobec członków OKOR?

.....
.....
.....

4. Czy informacja gen. Zenona Płatka była dostępna dla całego społeczeństwa? Uzasadnij swoją wypowiedź.

.....
.....
.....
.....
.....

ZADANIE 25.

Przeczytaj tekst na temat udziału członków rolniczej „Solidarności” w wyborach czerwcowych 1989 r., a następnie na podstawie wiedzy politologicznej i historycznej uzupełnij tabelkę oraz odpowiedz na pytania.

Pod koniec lat osiemdziesiątych, w obliczu postępującego kryzysu politycznego i gospodarczego, władze komunistyczne podjęły decyzję o rozpoczęciu rozmów z częścią opozycji. W wyniku rokowań, których punktem kulminacyjnym były obrady Okrągłego Stołu, komuniści wyrazili zgodę na przeprowadzenie częściowo wolnych wyborów do sejmu (65 proc. mandatów dla strony rządowej i 35 proc. dla kandydatów bezpartyjnych) i całkowicie demokratycznych do senatu.

Wśród kandydatów strony solidarnościowej, reprezentowanej przez Komitet Obywatelski, znaleźli się również przedstawiciele środowiska wiejskiego. Przedstawiciele odrodzonego NSZZ RI „Solidarność” z powodzeniem startowali w wyborach czerwcowych 1989 r. 23 działacze „Solidarności” rolniczej uzyskało mandat poselski (m.in. Roman Bartoszcze i Janusz Rożek), a 13 – senatorski (m.in. Gabriel Janowski, Jan Kozłowski, Józef Ślisz). Po raz pierwszy od ponad czterdziestu lat polska wieś uzyskała autentyczną reprezentację polityczną w parlamencie.

Oprac. Katarzyna Maniewska i Kamila Churska-Wołoszczuk

Liczba wszystkich mandatów poselskich	Liczba senatorów
	
Liczba mandatów poselskich zdobytych przez NSZZ RI „Solidarność”	Liczba mandatów senatorskich zdobytych przez NSZZ RI „Solidarność”
	

1. Oblicz, jaki odsetek mandatów poselskich zdobyli kandydaci NSZZ RI „Solidarność”.

.....

.....

2. Oblicz, jaki odsetek mandatów senatorskich uzyskali kandydaci NSZZ RI „Solidarność”.

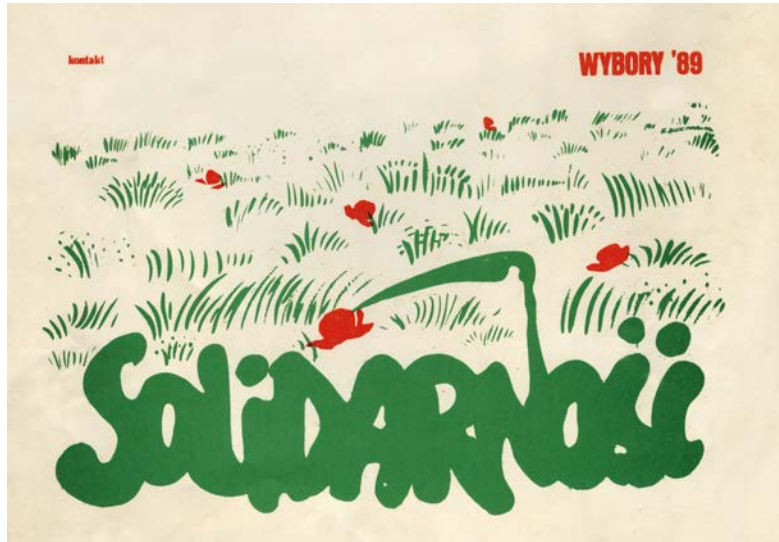
.....

.....

ZADANIE 26.

Obejrzyj uważnie plakat z lat osiemdziesiątych XX w. i odpowiedz na pytania.

1. Kto był wydawcą plakatu?

✿

.....

2. W związku z jakim ważnym wydarzeniem został wydany ten plakat?

✿

.....

3. Do jakich symboli i idei odwołał się twórca? Uwzględnij elementy graficzne oraz zastosowaną kolorystykę.

✿

.....

.....

.....

